AARHUS
UNIVERSITET
DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Natravn, overvågning af ynglefugle	
Teknisk anvisning	TA. nr.: A166
Forfattere: Thomas Eske Holm & Thorsten Johannes Skovbjerg Balsby *Aarhus Universitet*	Version: 3
	Udgivet: 20-04-2026
	Omfang: 9 s. inkl. bilag

Indhold

1 Indledning 2
1.1 Biologisk baggrund 2
2 Metode 3
2.1 Tid, sted og periode 3
2.2 Særligt feltudstyr 3
2.3 Forberedende arbejde 4
2.4 Stedangivelse 4
2.5 Procedure for feltarbejde 4
2.5.1 Eftersøgningsmetode 4
2.5.2 Kriterier for sikkert/sandsynligt ynglefund 5
2.5.3 Registrering i Naturdatabasen 5
2.6 Anvendelse af data 6
3 Databehandling og kvalitetssikring 6
4 Bilag 6
5 Oversigt over versionsændringer 8

1 Indledning

Formålet med overvågningen af natravn (*Caprimulgus europaeus*) er at indsamle viden om aktuel forekomst og tidslig udvikling af bestandsstørrelsen for arten. De indsamlede data skal desuden understøtte planlægning af beskyttelse og naturgenopretning af artens levesteder.

Denne tekniske anvisning (TA) angiver en kvalitetssikret, standardiseret og reproducerbar metode til at gennemføre overvågningen af ynglende natravn i forbindelse med overvågningsprogrammet, NOVANA (Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur).

Natravn er omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1.

Overvågningen skal tilvejebringe datagrundlag for afrapportering i henhold til fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 12 og den nationale NOVANA-afrapportering.

Data fra overvågningsopgaven kommer sammen med landskabsanalyser desuden til at indgå i et modelarbejde, der skal give et estimeret mål for artens samlede bestand i Danmark.

Opgaven omfatter periodevis, gentagende totaltælling af antal ynglepar af natravn inden for fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget.

1.1 Biologisk baggrund

Natravn yngler overvejende i åbne fyrreskove på tør og sandet bund. I 1800-tallet var arten knyttet til lyngheder, men skiftede gradvis levested igennem det tyvende århundrede. I dag findes den især i de Vest- og Nordjyske plantager. De danske natravne er trækfugle, som overvintrer i Øst- og Sydafrika.

Yngleparrene findes ofte i plantagernes mere åbne områder, fx i lysninger eller i udkanten af plantagerne, hvor hannen ofte indtager en sangpost i toppen af et træ eller fra jorden. Territoriet afpatruljeres regelmæssigt, og af og til kan de karakteristiske klask med vingerne i territorieflugten høres. Samme han har flere sangposter, inden for dens territorie.

Hannerne er ofte mest aktive fra ca. en halv time efter solnedgang og et par timer frem, og igen et par timer til en halv time før solopgang. Afstanden mellem territoriehævdende hannerne kan være ned til få hundrede meter i områder med flere ynglehanner.

2 Metode

Ynglende natravn eftersøges på alle kendte og potentielle ynglelokaliteter i fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget.

Overvågningen kategoriseres som "intensiv 1". Intensiv 1-overvågning omfatter opsøgende overvågning af artens bestandsstørrelse i de relevante fuglebeskyttelsesområder.

Eftersøgningen foregår ved at besøge relevante ynglelokaliteter om natten, hvor der lyttes efter hannens sang. Alt efter behov anvendes playback til at fremprovokere sang eller anden territorieadfærd.

2.1 Tid, sted og periode

Natravn eftersøges på kendte og potentielle ynglelokaliteter inden for fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget.

Overvågningen gennemføres i perioden 25. maj til 20. juli.

Hannen synger hele ynglesæsonen, men den største aktivitet er i juni.

Lokaliteter, der undersøges for ynglende natravn, består af kendte ynglelokaliteter for arten samt potentielle ynglelokaliteter. Potentielle områder udgøres af fyr- og granplantager på sandet jordbund og med større lysninger.

Nætter med vedvarende regn, tåge og/eller stærk blæst er uegnede til observationer og skal undgås. Overvågning af natravn skal generelt foregå i stille, lune nætter uden vind. Temperaturer under 10 ^{0}C om natten bør ligeledes undgås, da lave temperaturer reducerer fuglenes aktivitet kraftigt.

Ynglepar, der observeres i forbindelse med overvågning af andre arter uden for det fastsatte overvågningsvindue (25. maj – 20. juli) kan medtages, såfremt forekomsten kan henføres til sikre eller sandsynlige ynglepar.

2.2 Særligt feltudstyr

Ved overvågning af natravn anvendes følgende udstyr:

- Håndkikkert
- Playback-udstyr (Se Bilag 2: https://ecos.au.dk/playback):
    - Højtaler skal kunne afspille lyde i frekvensområdet 1-10 kHz med et lydtryk på ca. 83 dBA på 1 m afstand uden at forvrænge lyden. Desuden kræves, at højtalerens frekvensrespons er jævn mellem 2 og 6 kHz, hvor størstedelen af energien i vokaliseringerne ligger.
    - Lydfilerne hentes på DCE's hjemmeside under 'Fugle - Artsovervågning': https://ecos.au.dk/ta

2.3 Forberedende arbejde

Inden ynglesæsonen udarbejdes en oversigt over relevante ynglelokaliteter i fuglebeskyttelsesområder med arten på udpegningsgrundlaget. Viden hentes fra tidligere overvågning, citizen science-databaser samt kendskab til potentielle ynglelokaliteter og evt. tolkning af luftfotos.

2.4 Stedangivelse

Aktiviteternes geometri (”Sted” i Naturdatabasen) navngives med udgangspunkt i eller henvisning til officielt stednavn fra et kort efterfulgt af ”(Natravn)”. Fx ”Ålbæk Klitplantage (Natravn)”. Efter behov kan der tilføjes et løbenummer, som skrives efter den faste nomenklatur for navngivning.

2.5 Procedure for feltarbejde

2.5.1 Eftersøgningsmetode

Egnede lokaliteter opsøges og området overvåges fra udvalgte observationspunkter, således at alle potentielle ynglelokaliteter inden for området dækkes. Området gennemgås til fods, på cykel eller i bil.

Ud fra evt. kendskab til området og fra gennemgang af orthofotos lyttes områderne systematisk igennem. Hvis der efter nogle minutter ved et stop ikke høres en syngende han, kan playback kortvarigt benyttes. Ved playback reagerer hannerne ofte straks og påbegynder sang eller kommer flyvende til med ”vingeklask”.

Da hannerne kan have flere forskellige sangposter, skal man være meget opmærksom på, om det er en allerede registreret han, der kan have flyttet sig, eller om der er tale om en ny han. Dette gælder især hvis man har anvendt playback, hvor man kan risikere at tiltrække en han på lang afstand.

I områder med tætte bestande kan hanner ofte aktivere hinanden, og der høres flere syngende samtidigt. Sådanne steder skal man være tilbageholdende med at anvende playback for ikke at flytte rundt på fuglene og komplicere billedet yderligere.

Af og til kan flyvende fugle kalde med en såkaldt ”kvæk” lyd. Muligvis har begge køn dette kald, men kaldets betydning er usikkert, og en flyvende fugl med dette kald kan ikke registreres om en ynglende han. Kvæk-kaldet høres ofte, når en han skifter sangplads, og på den måde kan man lettere registrere, at der er tale om tidligere registreret ynglefugl fremfor en ny.

Natravn har normalt ret stedfaste ynglepladser gennem årene, men af og til kommer man ud for, at kun en del af det forventede antal fugle synger på ellers velegnede aftener. I sådanne tilfælde kan det være givtigt at vende tilbage på et andet tidspunkt, men man skal så være ekstra opmærksom på ikke at genregistrere tidligere fundne fugle, der blot anvender en anden sangpost. En territoriehævdende/syngende han registreres som ét sandsynligt ynglepar.

Observationer af yngleadfærd registreres jf. nedenstående kriterier.

2.5.2 Kriterier for sikkert/sandsynligt ynglefund

Adfærd eller observationer, der kan indikere sikkert eller sandsynligt ynglefund:

Sikkert ynglefund	***Sandsynligt ynglefund***
Adulte fugle ses ruge på rede	Territoriehævdende fugle
Rede med æg eller unger fundet	Redebyggende fugle
Adulte fugle, der flyver til og fra redested under omstændigheder, der tyder på, at reden er besat	Parringsadfærd
Ungeførende fugle	
Tydelig afledningsadfærd hos adulte fugle	

2.5.3 Registrering i Naturdatabasen

Bilag 1 viser et feltskema, der indeholder datafelter til alle parametre i overvågningsopgaven. Data registreres som udgangspunkt under feltarbejdet direkte i Naturdatabasens formular, Ynglefugle, samlegruppe (2026-), mens feltskemaet tjener som oversigt og backup i tilfældet af dårligt vejr, systemnedbrud mv.

Der oprettes en aktivitet i Naturdatabasen for hvert lokalitetsbesøg og for hvert evt. ynglefund.

GIS-tilknytning:

- Ynglefund: Der oprettes en punktgeometri. Afhængig af observationstype placeres punktet i redeposition, eller omtrent hvor individ med yngleadfærd observeres.
- Ingen ynglefund: Der oprettes en polygon, som afgrænser den relevante del af den eftersøgte lokalitet.

Data:

- Stamdata:
  - Angiv dato for besøg.
  - Indsamlingsformål = NOVANA (gælder for alle opgaver udført under NOVANA-programmet).
  - Vælg inventørnavn(e) på den/de person(er), der foretager overvågningen.
- Art og antal ynglepar:
  - Der vælges natravn som art. (Formularen i Naturdatabasen anvendes til overvågning af flere arter).
  - For natravn registreres ynglepar under ”Antal”. Der angives enten 0 eller 1.
- Fundtype: Der vælges enten
  - ”Sikkert ynglepar”
  - ”Sandsynligt ynglepar”
  - ”Eftersøgt, men ikke fundet” (hvis ”antal ynglepar” = 0).
- Begrundelse (sikkert/sandsynligt ynglefund): Der vælges en begrundelse

svarende til tabel i afsnit 2.5.2 Kriterier for sikket/sandsynligt ynglefund.
- Hvis der ikke observeres yngleadfærd vælges ”Ikke relevant”.

2.6 Anvendelse af data

Metoden sigter mod at kunne give et resultat af yngleforekomst pr. fuglebeskyttelsesområde. Ved anvendelse af registreringer i Naturdatabasen skal man derfor se samlet på alle registreringer for natravn for det enkelte overvågningsår i et fuglebeskyttelsesområde.

3 Databehandling og kvalitetssikring

Alle opgavens aktiviteter i Naturdatabasen gennemgås efter generelle og opgavespecifikke procedurer for kvalitetssikring beskrevet i den datatekniske anvisning (dTA DN01 - Naturdatabasen). Den datatekniske anvisning med tilhørende bilag og dokumenter indeholder desuden oplysninger om oprettelse af inventørnavne i Naturdatabasen, roller til systemet og kvalitetsmærkning af data:
https://sgavmst.dk/media/arknmsxp/dta-dn01-naturdatabasen.pdf

4 Bilag

Bilag 1: Feltskema
Feltskema til overvågning af natravn til udprint.

Bilag 2: Anvendelse af playback i NOVANA-overvågningen
https://ecos.au.dk/playback

TA A166 Bilag 1	**Natravn, overvågning af ynglefugle** Vers. 3, gyldig fra 20-04-2026

Stamdata			
Sted			
Dato		Indsamlingsformål	
Inventør			

Observationer		
Natravn, antal par [0/1]		
Sikkert ynglepar [X]		Begrundelse:
Sandsynligt ynglepar [X]		Begrundelse:
Eftersøgt, men ikke fundet [X]		

Bemærkninger

Begrundelser:		
	1. Sikkert: Rugende fugle	6. Sandsynligt: Territoriehævdende
	2. Sikkert: Rede med æg el. unger	7. Sandsynligt: Redebyggende fugle
	3. Sikkert: Til og fraflyvning fra rede	8. Sandsynligt: Parringsadfærd
	4. Sikkert: Ungeførende fugle	9. Ikke relevant
	5. Sikkert: Afledningsadfærd	

5 Oversigt over versionsændringer

Vers	Dato	Emne:	Ændring:
1	02-2017	Intensiv 1	Arten går fra Ekstensiv overvågning til Intensiv 1.
2	03-2022	Mindre Justeringer og playback	Der er foretaget mindre justeringer mht. årstal og indsamlingssoftware samt indsat afsnit om playback.
3	20-04-2026	Ny TA-skabelon mv.	Omstrukturering af TA-tekst
3	20-04-2026	Geometri	Ynglefund registrering med punktgeometri